

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Oszályozás

910.2

Szerző: .....

Hely

Cím: *Robespierre menyasszonya a vizivárosi temetőben nyugszik*

"1770"

Forrás: *Uj Nemzedék*

Személy

Helyszám

Robespierre menyasszonya 1925. 9. 19. a vizivárosi temetőben nyugszik (Idő) (Köt. v. füz.) (Oldal)

Hogyan került Budára Gautier Heléna, a párisi Theatre Francais tagja?

— Az Uj Nemzedék tudósítójától. —

Budán, az Uj Szent János-kórház mögött, messzenyúló, erdős, bozontos domboldalon húzódik végig a vizivárosi temető. Több, mint százötven esztendővel ezelőtt fordult be ide az első gyászbatár, amikor a budai várkastélyban még Mária Terézia sétált, a várbeli barokkablakos kastélyokban *Guadányi József* lovasgenerális *Peleskei nótáriusa* keltett irodalmi szenzációt s lent a dunaparti rondellán, a fatornyos bódében német aktorok vörös mellényen csillant a viaszcsillár fénye.

Most didergős, nyers szeptemberi alkony lobbantgatja szintelen üszkét az évszázados temető fölött s az őszi köd elfátyolozza a fákat, a komló borvörös indiáit, a derékbatört gránittömböket s a kormos-zöld borostyánsátrákat. Száz éve érintetlen bokrok gubbaszkodnak össze, jázminok, achát-indák, törpefüzek, orgonák, lefüggönyözve a repkény sűrűfonatú lombzövegével... Köröskörül esőnd, nesztelen és sugártalan, mint a sirok odva, amelyek fölött csak néha bug, nyujtva, egyhanguan az örvösgalamb.

A temető belső részében, a föld színéig süppedt sirok fölött a korhadó fejfatöncökről, a ledőlő mészkő- és márványdarabokról alig tapintható már ki egy-egy betű. Atmosfódtak a rác és német nevek s velük viselőik, a néhai jók és gonoszok, az idő roppant tengerébe...

„Itt nyugszik“ ...

Az egymásra dőlt sírkövek között, szelid-szöke nyirfák alatt, derékig érő fűerdőben fekszik talpzata mellé zuhanva egy porbarna gránitoszlop. A betűk metszetéből ennyi még kiolvasható:

Hier ruh...
.. a ... x ...
.... ene Gautier
geb ... Paris am ... 1770
gest ... 1 ...

... Itt nyugszik actrix *Gautier Heléna*, a párisi Theatre Francais egykori tagja, akinak valaha *Napoleon* tapsolt, játékaért a rokokó selyemsátor-szoknyájú, rizsposos, finom dámái és bársonyzekés, térdnadragos arszlánjai bevültek, aki benne élt XVIII-ik századvégi francia forradalomban, ott settenkedett a Luxemburg palota körül, ahova szerelmesét, *Robespierre-t* zárták.

Neve csak elsárgult memoárokból, a rokokó pillangó-világának emlékei közül és a régi Pest színházi életének történetéből villan elő. Amit hézagosan nyujtanak az egykori írók

nyomán írott könyvek: *Hericaunak „Robespierre et le comité de salut public en l'an“*, c. könyve. Borszéki *Gedeonnak „Pesti Historiák“* címen 1819-ben megjelent könyve és *Moreaunak „Talma memoárja“* elevenítik meg a „kékszemű párisi dáma“ alakját és kalandos élete történetét.

Talma véleménye

Gautier Heléna — *Hericaun* feljegyzése szerint — a menyasszony hűségével ragaszkodott az utolsó pillanatig *Robespierre*hez, a francia forradalom híres vezéréhez. Akkor a Theatre Francais ünnepelt színésznője volt *Gautier Heléna*, akit *Talma*, a kiváló színész és később színingazgató fedezett fel Párisnak... *Talma* memoárjában, mint nagytehetségű színésznő-

ről emlékszik meg róla, aki kulturát, finomságot, szellemet, a merev spanyol színjátszó stílussal szemben, hajlékonyságot, üdeséget — életet vitt a színpadra.

„Rendkívül kecses volt, ha Párisnak tet-szeni akart, de irigy volt, mikor társnőit érte az állula óhajtott hódolat. Azt szerette volna, hogy minden szem az ő bokáira tapadjon s a forradalom zaja megszűnjék egyetlen mosolyára. Amennyire én becsültem tehetsége folytán, — írja *Talma* — annyira nem szerette a *Liotard* családtól kezdve a galériák aranyszínóros lovagjág senki, mert túl akart tenni a Bourbonok göggjén.“

Amint a memoár e részéből kitűnik, színészi tehetségét megbecsülték, szépségét csodálták, göggje miatt azonban nem szerették. Am ha személye iránt nem tápláltak különös szeretetet a párisiak, s viszont annál több szeretetet, később lángoló szerelmet táplált *Ro-*

bsi házinvomda 1923
bespierre iránt.

Mikor a forradalom legparázslóbb napjaiban *Fréron*, *Fouche* és társai *Robespierre* vérengző hatalma miatt már nem érezték biztonságban életüket, összeesküvést szöttek ellene, de ugyanekkor a párisi konvent elrendelte *Robespierre* elfogatását és iratainak sürgős elkobzását. A forradalom lapjában, a *Defenseur de la Constitution*ban megjelent a konvent rendelete. *Robespierre iratai Gautier Heléna* lakásán voltak elrejtve. A forradalom vezérének menyasszonya nagyon megijedt, mikor a konvent rendeletét elolvasta, mert hiszen tudta, hogy mi vár rá, ha az iratokat az ő lakásán találják meg. A konvent emberei már rázörgettek, zaklatták és felverték élete nyugalmit. Véres árnyak suhogtak Páris fölött s elég volt a pusztá gyanu, hogy a vérpadra taszítsanak valakit.

Gautier Heléna az utolsó pillanatban menekült el, akkor hagyta el Páris, amikor már minden pere a halálát jelentette... Hosszu bolyongás után, 1798-ban Berlinből Bécsbe érkezett s ott telepedett le. A császárváros színházában csakhamar feltűnt gyönyörű alakja s egykoru írók tanúsága szerint a finomműveltségű, ünnepelt dáma egy estély alkal-mával a császári ház is vendégül látta.

Pesten abban az időben a németnyelvű színeszet uralkodik. A bécsi theatrumokból átránduló actoroknak hódolt a főri világgal együtt a pesti és budai társadalom. Egy ilyen Pestre ránduló bécsi actortársasággal, *Umwert* grófnak, a pesti német színeszet mecénásának kérésére 1800-ban jött Pestre *Gautier Heléna*.

Egykoru kritika

Borszéki Gedeon így emlékszik meg a francia színészről pesti szerepléséről:

„Haszontalan serénykedé jó Kelemen László frissiteni Társaságának szerentségét jobb játék'ál a' budai szinben, nem állhatá ki a' versengést a' német actorokkal, akik pedig Béts városából hozának magoknak dítső nevezetü férfit és nő személyeket az ottan álló híres theatrumból. — — — — —

— — — — — A szerte híres Waller és méltán nevezets társa Gautier ifiasszony (hazai nyelven mondva tisztos személye nevét) csak hódolatra bírák a' nemes publicomot minden producálásukban.“

Valószínű, hogy Gautier Heléna megbetegedett Pesten s többé már nem is ment vissza Bécsbe. Itt érte. utól a halál az akkor még csendes dunaparti metropólisban, távol Páristól, ahol már medrébe tért a forradalom hulláma s a kivégzett Robespierre emléke csak mint keserű és gyűlöletes árnyék lebbent meg néha a város fölött.

Itt nyugszik Gautier Heléna az ódon temető bozótja alatt, amelyen májusban fülemilék raja trillázza a tavaszt, de így őszidőn, a feladás melódiáját bugják valahol, fönt a lombok közt a vadgalambok.